

تجارب و ملاحظات

ترجمه و تدوین:

علیرضا ساسانی

کارشناس ارشد حسابداری

محمد شریفی راد

کارشناس ارشد حسابداری

حسابرسی داخلی دارای نقش مهم و حیاتی در مدیریت و راهبری عملیات سازمان است. سازمان‌هایی که از واحد حسابرسی داخلی کارآمد و اثربخش برخوردارند، ارزیابی بهتری نسبت به شناسایی خطرات کسب و کار، فرایندها و سیستم تجاری خود دارند. از همین رو، از اقدامات اصلاحی مناسب را به منظور بهبود مستمر محیط کسب و کار خود استفاده می‌کنند. مدیران سازمانی از یک طرف به منظور اداره‌ی بهتر سازمان خود خواهان استقرار یک واحد حسابرسی داخلی کارآمد هستند که در کنار مشاوره و کمک به بهبود امور، قبل از اجرای حسابرسی مستقل از نواقص و کاستی‌های احتمالی آگاه شوند و نسبت به اصلاح آن اقدام کنند. ذی‌نفعان نیز به نوبه‌ی خود به حسابرسی داخلی به عنوان یکی از بازوهای اجرایی کمیته‌ی حسابرسی نگاه ویژه‌ای دارند. بدین منظور استقرار یک واحد حسابرسی داخلی کارآمد و آگاهی از سطح کیفی آن برای مدیران و ذی‌نفعان از اهمیت به‌سزایی برخوردار است.

در این مقاله کیفیت حسابرسی داخلی از چهار منظر بررسی شده است:

- ۱- جایگاه سازمانی حسابرسی داخلی،
- ۲- صلاحیت حرفه‌ای کارکنان حسابرسی داخلی،
- ۳- کارایی و اثربخشی گزارش‌ها و اقدامات حسابرسی داخلی، و
- ۴- تعاملات حسابرسی داخلی با اعضای کمیته حسابرسی / مدیریت / حسابرسان مستقل.

دلایل اهمیت کیفیت حسابرسی داخلی

براساس تعریف انجمن حسابرسان داخلی آمریکا (AICPA، ۱۹۹۹): «حسابرسی داخلی فعالیتی مشاوره‌ای،

اطمینان‌آور، مستقل و بی‌طرفانه است که به منظور افزودن ارزش و بهسازی عملیات سازمان طراحی می‌شود. هدف آن کمک به سازمان برای نیل به اهداف خود از طریق ارزیابی و بهسازی کارایی فرایندهای مدیریت خطر، کنترل و نظارت سازمانی با رویکردی منظم و سیستماتیک است.

نگاهی به تاریخچه‌ی فعالیت حسابرسی داخلی در پنجاه سال اخیر و مرور شرح وظایفی که این واحد در یک سازمان بر عهده دارد، اهمیت دستیابی به سطح مطلوبی از عملکرد و کیفیت کار حسابرسی داخلی، برای سازمان‌ها را نشان می‌دهد:

- دهه‌ی ۱۹۵۰ وظیفه‌ی حسابرسی داخلی بررسی سوابق حسابداری، رویدادها و ممیزی اسناد بود،
- دهه‌ی ۱۹۶۰ رعایت خط‌مشی‌ها و رویه‌های شرکت بود،
- دهه‌ی ۱۹۸۰ ارزیابی کنترل‌های داخلی،
- دهه‌ی ۱۹۹۰ گزارش دربار‌ی سیستم کنترل داخلی،
- سال ۲۰۰۰ مدیریت ریسک،
- سال ۲۰۰۱ ارزیابی مدیریت ریسک،
- سال ۲۰۰۲ اطمینان‌بخشی در مورد ریسک و کنترل،
- و از سال ۲۰۰۳ نقش ارزش‌آفرینی و بهبود عملکرد به وظایف حسابرسی داخلی افزوده شده است.
- استاندارد حسابرسی شماره ۶۱۰ ایران دامنه و اهداف واحد حسابرسی داخلی را بدین شرح بر می‌شمارد:
- بررسی سیستم‌های حسابداری و کنترل داخلی، رسیدگی به گزارش‌های مالی و عملیاتی، بررسی صرفه‌ی اقتصادی، کارایی و اثربخشی عملیات واحد اقتصادی، شامل کنترل‌های غیرمالی واحد مزبور، بررسی رعایت

قوانین، مقررات و سایر الزامات برون سازمانی و سیاست‌ها، دستورالعمل‌های مدیریت و سایر الزامات درون سازمانی.

امروزه تأثیر عملکرد حسابرسی داخلی در مرحله‌ی پیش از آغاز فرایند حسابرسی مستقل بر کسی پوشیده نیست. نقش این واحد در طراحی، استقرار و نظارت در مرحله‌ی اجرای کنترل‌های داخلی، پیشگیری از بروز اشتباهات و تقلب‌ها و ارائه‌ی مشاوره‌های لازم به مدیریت از طریق کمیته‌ی حسابرسی، سهم به‌سزایی در توان ارزش افزایی سازمان ایفا می‌کند.

اگر حسابرس مستقل در مرحله‌ی برنامه‌ریزی و کسب شناخت از سیستم‌های حسابداری و کنترل داخلی، به‌واسطه‌ی ارزیابی مطلوب از عملکرد واحد حسابرسی داخلی، خطر کنترل را در سطح پایین ارزیابی کند، بدین معنی که از کارکرد و نظارت بر کنترل‌های داخلی سازمان اطمینان معقولی کسب کند، به نوبه‌ی خود حجم رسیدگی‌های وی کاهش یافته و به‌طبع بر کیفیت حسابرسی افزوده می‌شود.

اگر حسابرس مستقل به این نکته

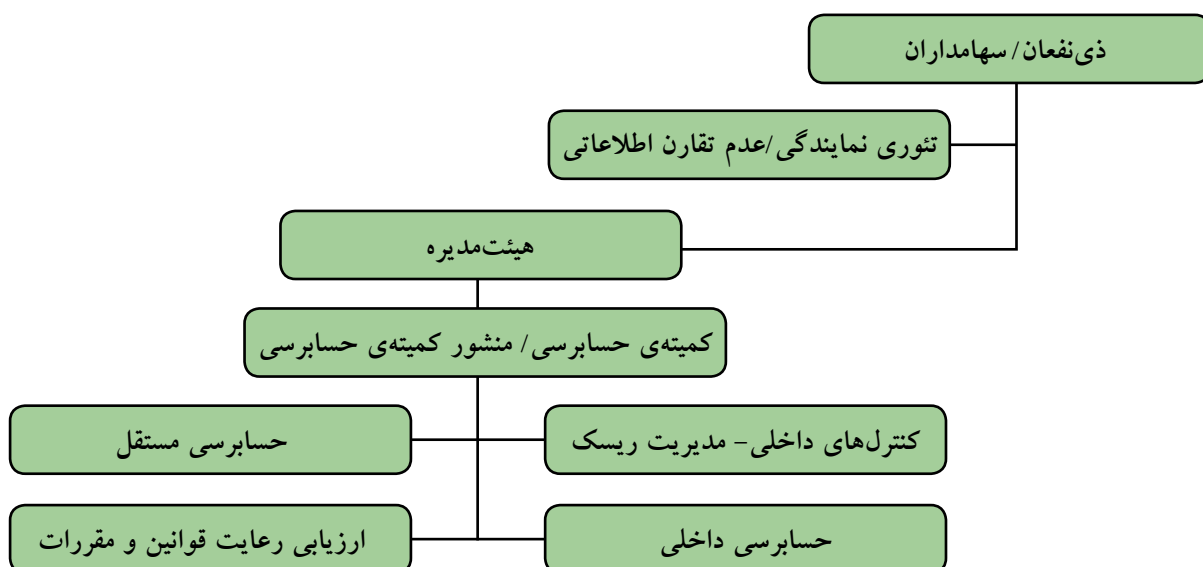
پی ببرد که جایگاه حسابرسی داخلی در سازمان در حدی است که استقلال و بی‌طرفی این واحد در حد معقولی حفظ می‌شود (البته نه به اندازه‌ی حسابرس مستقل) و کار توسط افراد باتجربه و باصلاحیت صورت می‌گیرد، اگر ریسک‌های مختلف در حین کار شناسایی و ارزیابی شده و در زمان مناسب توصیه‌های لازم به مدیریت صورت می‌پذیرد، اگر مدیریت سازمان به پیشنهادها، گزارش‌ها و مشاوره‌های حسابرسان داخلی اهمیت می‌دهد و حسابرسی داخلی به‌عنوان یک بخش مؤثر سازمان در پیشگیری از بروز تخلفات و اشتباهات عمل می‌کند، می‌توان گفت حسابرسی داخلی سهم قابل قبولی در کیفیت حسابرسی عهده‌دار است.

جایگاه سازمانی

حسابرسی داخلی باید از جایگاه سازمانی متناسب با انتظارات مدیریت که واجد ویژگی‌های استقلال و بی‌طرفی است برخوردار باشد و عملیات خود را به دور از هرگونه جانبداری و اغماض انجام دهد. اهداف و شرح وظایف و

محدوده‌ی فعالیت حسابرسی داخلی باید توسط مدیریت ارشد تبیین و به کلیه‌ی قسمت‌های سازمان معرفی شود. در زمینه‌ی جایگاه خاص واحد حسابرسی داخلی از لحاظ سازمانی و تأثیری که این جایگاه بر بی‌طرفی حسابرسی داخلی دارد بهترین حالت آن است که واحد حسابرسی داخلی به بالاترین رده‌ی مدیریت واحد اقتصادی گزارش کند و هیچ‌گونه مسئولیت اجرایی نداشته باشد. هرگونه محدودیت تحمیلی مدیریت بر واحد حسابرسی داخلی باید به‌دقت ارزیابی شود. حسابرس داخلی به ویژه باید در برقراری ارتباط با حسابرس مستقل آزادی عمل داشته باشد.

در یک ساختار مطلوب سازمانی، حسابرسی داخلی زیرمجموعه‌ی کمیته‌ی حسابرسی است که اعضای آن از مدیران غیرموظف یا مستقلی که در سازمان فاقد مسئولیت اجرایی هستند، توسط هیئت مدیره منصوب خواهند شد. این کمیته در جهت افزایش منافع سهامداران و ذی‌نفعان و با هدف کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سهامداران تشکیل می‌شود.

نمایه‌ی یک جایگاه سازمانی حسابرسی داخلی

صلاحیت حرفه‌ای کارکنان حسابرسی داخلی

صلاحیت حرفه‌ای، حصول اطمینان از انجام‌شدن کار توسط افرادی است که آموزش فنی و حرفه‌ای و کاردانی کافی به عنوان حسابرس داخلی را دارند.

حسابرسان داخلی باید افرادی باتجربه، دارای صلاحیت و دانش کافی بوده، به صورتی که درک و شناخت بالایی از فرایندها، عملیات و اصلاح سیستم‌ها داشته باشند. حمایت کافی مدیران باید پشتیبانی محکمی برای ضمانت اجرایی گزارش‌ها، پیشنهادها و نتایج حاصل از رسیدگی‌ها باشد.

کارایی و اثربخشی گزارش‌ها و اقدامات حسابرسی داخلی

برقراری یک نظام اندازه‌گیری عملکرد در حوزه‌ی فعالیت حسابرسی داخلی نقش مهم و حیاتی در رسیدن به اهداف و مقاصد فعالیت‌های حسابرسی مطابق با بالاترین ویژگی‌های کیفی و استانداردها دارد.

گام نخست در شناسایی مقوله‌ی اندازه‌گیری عملکرد از دید ذی‌نفعان (و سهامداران)، ارزش‌های اضافه شده و بهبود صورت گرفته در محیط کسب‌وکار و عملیات سازمان است. اندازه‌گیری کارایی و اثربخشی

می‌تواند به صورت کمی و کیفی باشد. علاوه بر انطباق با استانداردهای بین‌المللی (IIA) برای حسابرسی داخلی، اندازه‌گیری عملکرد فعالیت‌های حسابرسی می‌تواند شامل این موارد باشد:

- سطح کمک به بهبود مدیریت ریسک، کنترل و فرایندهای سازمانی
- سطح دستیابی به اهداف اصلی و کلیدی (عینی) سازمان

- بررسی پیشرفت فرایند برنامه عملکرد حسابرسی

- بهبود در بهره‌وری کارکنان
- افزایش اثربخشی فرایندهای حسابرسی

- افزایش تعداد برنامه‌های اجرایی به منظور بهبود عملیات سازمان
- اثربخشی در برآوردن نیازهای ذی‌نفعان

- نتایج ارزیابی‌های اطمینان بخشی کیفی و برنامه‌های بهبود کیفیت فعالیت‌های حسابرسان داخلی

- اثربخشی در انجام حسابرسی - شفافیت ارتباط باحسابرسان و هیئت‌مدیره

- اثربخشی لازم (دستیابی به اهداف مورد نظر) در تأمین نیازهای ذی‌نفعان سازمان

- کسب نتیجه و بازخورد لازم از اثربخشی فعالیت حسابرسی داخلی

برای ذی‌نفعان سازمان امری مهم تلقی می‌شود. از این رو حسابرسی داخلی باید این اطمینان را برای این گروه به وجود بیاورد.

حسابرسی داخلی باید اثربخشی فعالیت خود را به عنوان بخشی ارزشمند از حاکمیت سازمان اثبات کند.

سؤالاتی که باید به منظور برقراری اطمینانی معقول از عملکرد و کیفیت کار حسابرسی داخلی به ذی‌نفعان و سهام‌داران پاسخ داده شود به قرار زیر است:

۱- آیا فعالیت حسابرسی داخلی اطمینانی معقول نسبت به بهبود برنامه‌های عملیات سازمان ایجاد می‌کند؟

۲- آیا کار انجام‌شده مطابق با نمودار سازمانی حسابرسی داخلی است؟

۳- آیا حسابرسان داخلی به اصول اخلاقی (IIA) پایبند هستند؟

۴- آیا کار انجام‌شده حسابرسان داخلی در انطباق با استانداردهای بین‌المللی و تجربیات حرفه‌ای حسابرسان داخلی است؟

۵- آیا فعالیت‌های عملیاتی، از کارایی و اثر بخشی لازم برخوردار است؟

۶- آیا سطح بهره‌وری راضی‌کننده است؟

۷- آیا مهارت‌های موجود در

نمایه دو- ارزیابی کارایی و اثربخشی فعالیت حسابرسان داخلی

مقوله‌های اندازه‌گیری عملکرد	اندازه‌گیری اثربخشی	اندازه‌گیری کارایی
اندازه‌گیری پایه	۱- رتبه‌بندی رضایت مشتریان ۲- رتبه‌بندی رضایت کارکنان ۳- تعداد قابل توجه یافته‌های حسابرسی ۴- درصدی از توصیه‌های حسابرسی که اجرایی شده است. ۵- تعداد یافته‌های تکراری ۶- تعداد حسابرسی‌های انجام‌شده در برنامه‌های گذشته و اقدامات اصلاحی صورت گرفته در زمان وقوع رویداد معامله ۷- تعداد ایده‌ها و نظرات اصلاحی حسابرسان داخلی در خصوص رفع عدم رضایتمندی ذی‌نفعان	۱- ساعات حسابرسی صورت پذیرفته ۲- تعداد حسابرسی‌های تکمیل شده ۳- به‌موقع بودن و بازخورد عملکرد ۴- کارایی کارکنان نسبت به زمان طی شده نسبت به یکدیگر ۵- کار تکمیل‌شده‌ی هر حسابرس ۶- ساعات واقعی در مقایسه با ساعات بودجه‌شده ۷- چرخه‌ی زمان گزارش حسابرسی شامل زمان سپری شده از برنامه‌ریزی، انجام و تکمیل کارها تا زمان صدور گزارش ۸- تعداد گزارش‌های صادرشده‌ی حسابرسی داخلی در مقایسه با برنامه‌ی حسابرسی داخلی.
خدمات به ذی‌نفعان	۱- تحویل کالا و خدمات با کیفیت بالا ۲- انتظارات حسابرسان از مدیریت ۳- تعداد درخواست‌های مدیریت ۴- شناسایی مبالغ صرفه‌جویی شده و درصد بهبود یافته در عملیات سازمان	۱- پاسخ‌گویی به درخواست‌های ویژه ۲- متوسط زمان پاسخ‌گویی به درخواست‌های مدیریت ۳- شمار جلسات برگزار شده‌ی خودکنترلی ۴- تعداد حسابرسان در هر ۱۰۰۰ کارمند ۵- تعداد حسابرسان به ازای یک میلیون دلار درآمد تقسیم بر یک میلیون دلار دارایی ۶- تکمیل و اتمام حسابرسی‌های برنامه‌ریزی شده ۷- درصد صرفه‌جویی‌های انجام‌شده نسبت به بودجه‌ی سازمان
نوآوری	۱- فرایندهای پیشرفته‌ی حسابرسی ۲- تعداد تجربیات مفید شناسایی شده و ترکیب شده در سازمان و فعالیت حسابرسی داخلی ۳- ساعات صرف‌شده در صنعت یا دیگر آموزش‌های خاص ۴- نوآوری و حرفه‌ای‌گری سازمانی ۵- تفکر رهبری	۱- استفاده از فناوری‌های نوین در حسابرسی‌ها ۲- خلاقیت و کارایی ۳- تعداد حسابرسی‌های داخلی، تیم‌های بهبود عملیات و زمان سپری شده برای آن
دانش و مهارت کسب و کار (تجارت)	۱- به کارگیری دانش در کمک به حل مسایل پیچیده‌ی محیط کسب‌وکار و مشتریان ۲- توسعه‌ی عمیق صنایع دانش‌محور ۳- توسعه و مشارکت در مسایل و تجربیات در حال ظهور و روند صنعت	
توسعه‌ی تکنیک‌ها و دانش‌ها	۱- توسعه و تعمیق تکنیک‌های مرتبط با دانش حسابرسی داخلی حسابداری نظارتی/قانونی کسب و کار/ تجارت ۲- انطباق با روش و اهداف کار	

۱- تعداد جلسات توجیهی برگزار شده در یک سال ۲- پی گیری برنامه های توسعه و بهبود (برنامه در مقایسه با واقعیات)	۱- میانگین ماه های حسابرسی ۲- شمار گردش کارکنان داخل و خارج از فعالیت حسابرسی داخلی ۳- میانگین سال تجربیات حسابرسان ۴- درصد حسابرسان دارای گواهینامه های حرفه ای ۵- درصد حسابرسی های صورت گرفته با رتبه بندی بالا ۶- ساعات آموزش هر حسابرس ۷- شمار جابه جایی حسابرسان ۸- شمار / درصد حسابرسانی که از سازمان منتقل شده اند و یا به وظایف بالاتر دیگری ارتقا پیدا کرده اند. به شمار / درصدی که در سازمان در همان وضعیت باقی مانده اند.	توسعه، آموزش و...
--	--	--------------------------

به تأیید و تصویب کمیته ی حسابرسی برسد. هدف کمیته ی حسابرسی کمک به هیئت مدیره در انجام مسئولیت های نظارتی اش است تا از موارد زیر اطمینان حاصل کند:

- الف. شایستگی و استقلال حسابرسان مستقل،
- ب. رعایت قوانین و مقررات لازم الاجرا،
- ج. درستی صورت های مالی، و
- د. عملکرد صحیح حسابرسی داخلی و حسابرسان مستقل.

۲. حسابرسی داخلی و حسابرسی مستقل

اتکا بر کار حسابرسان داخلی باعث صرفه جویی در هزینه و ارائه ی خدمات بیشتر به صاحب کار با همان هزینه می شود. استفاده ی بهینه از کار حسابرسی داخلی می تواند کارایی و اثربخشی حسابرس مستقل را بهبود بخشد و ارزش حسابرسی داخلی را برای صاحب کار افزایش دهد.

کیفیت بالای فعالیت حسابرسی داخلی در فرایند حسابرسی مستقل با حق الزحمه ی پایین حسابرسی مستقل همراه است. به طور مثال در تحقیقی که با عنوان شناسایی عوامل مؤثر در اتکای

نمایه ی دو عنوان شده است.

تعاملات حسابرسی داخلی با اعضای کمیته ی حسابرسی / مدیریت / حسابرسان مستقل

۱. حسابرسی داخلی و کمیته ی حسابرسی

کمیته ی حسابرسی به منظور اجرای وظیفه ی نظارتی هیئت مدیره به ویژه در زمینه های مرتبط با کنترل های داخلی، مدیریت ریسک، گزارشگری مالی و فعالیت های حسابرسی تشکیل شده است. وجود کمیته ی حسابرسی، متشکل از اعضای غیرموظف هیئت مدیره برای نظارت بر وظایف و مسئولیت های حسابرسی داخلی، استقلال حسابرسان داخلی را افزایش می دهد. هرچه پیوند کمیته ی حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی نیرومندتر باشد، تأمین استقلال و در نتیجه، واقع بینی و یا، حفظ بی طرفی حسابرسان داخلی در عملیات حسابرسی و گزارشگری، بیشتر خواهد شد. کمیته ی حسابرسی، مسئولیت نظارت بر استخدام، ترفیع و حقوق و مزایای رییس حسابرسی داخلی و همچنین شکل گیری عملیاتی واحد حسابرسی داخلی را به عهده دارد. روش ها، استانداردها و دستورالعمل های حسابرسی نیز باید

مجموعه مناسب است؟

۸- آیا اقدامات و فعالیت های صورت گرفته در حوزه ی بهبود عملیات سازمان دارای ارزش افزوده برای ذی نفعان و سهامداران بوده است.

۹- به منظور ادامه ی فعالیت به چه ابزارها و منابع دیگری نیاز است؟

۱۰- آیا فعالیت حسابرسان در گرو بررسی های داخلی مستمر و تحلیل سرپرستان، اسناد، سیاست ها و رویه ها است؟

۱۱- آیا فعالیت های حسابرسان در گرو بررسی های دوره ای است که شامل خدمات به مشتریان، ارزیابی های ریسک، مرور کاربرگ ها، روش های تحلیل عملکرد و ارزیابی کارت امتیازی متوازن است؟

۱۲- آیا اعضای تیم حسابرسی به تجربه و توسعه ی آموزش حرفه ای نیاز دارند؟

۱۳- آیا فعالیت های حرفه ای اعضای تیم حسابرسی نمایانگر صلاحیت و شایستگی ایشان است؟

۱۴- آیا نتیجه ی کار حسابرسی داخلی در پنج سال گذشته بیانگر یک اظهار نظر کیفی مستقل است؟

مثال هایی از روش های ارزیابی کارایی و اثربخشی فعالیت حسابرسان داخلی، که توسط استانداردهای انجمن حسابرسان داخلی (IIA) مطرح شده در

حسابرسان مستقل بر کار حسابرسان داخلی از دیدگاه حسابرسان عضو جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران صورت گرفته، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که متغیرهای صلاحیت حرفه‌ای، کیفیت کار انجام‌شده، مراقبت حرفه‌ای و سطح ریسک ذاتی توسط حسابرسان داخلی رابطه‌ی مثبت معناداری با اتکای حسابرسان مستقل بر عملکرد آنان دارد.

۳. حسابرسی داخلی و مدیران

درک این مهم که یکی از هدف‌های حسابرسی داخلی کمک به مدیران در رسیدن به اهداف و برنامه‌ها است به تفاهم و همکاری متقابل مدیران سطوح مختلف و حسابرسی داخلی کمک بزرگی می‌کند. مدیران باید به این آگاهی برسند که دامنه‌ی فعالیت واحد حسابرسی داخلی با محدودیت خاصی مواجه نیست و حسابرسان داخلی با دارابودن اختیار لازم بر تمام فعالیت‌های سازمان نظارت خواهند کرد. لزوم دستیابی به این مهم، درک اهمیت و شناخت فعالیت‌های حسابرسی داخلی

توسط مدیران و کارکنان و همکاری و شناخت متقابل و برقراری رابطه‌ی صمیمانه بین طرفین است. حمایت کافی مدیران باید پشتوانه‌ی محکمی برای ضمانت اجرایی گزارش‌ها، پیشنهادهای و نتایج حاصل از رسیدگی‌ها باشد. حسابرس داخلی باید اطمینان یابد که در مورد پیشنهادهای اصلاحی اقدامات لازم از طرف مسئولین ذی‌ربط صورت می‌گیرد و مدیران سازمان از ریسک اعمال‌نشدن این اصلاحات آگاهی دارند.

نتیجه‌گیری

مدیران باید از عملکرد قسمت‌های مختلف سازمان تحت مدیریت خود آگاهی داشته تا نیازهای مختلف خود در حوزه‌های اجرایی و اطلاعاتی را مطالبه و قسمت‌ها را مورد ارزیابی قرار دهند. حسابرسی داخلی یکی از ارکان مهم سازمان‌های نوین است که می‌خواهند در محیط رقابتی امروز به پیش بروند. برخورداری از واحد حسابرسی داخلی اثربخش با توجه به کارکردهای چند وجهی آن، کمک بزرگی به سازمان‌ها در دستیابی به این اهداف است. حسابرسی

داخلی باید از جایگاه سازمانی متناسب با انتظارات مدیریت که واجد ویژگی‌های استقلال و بی‌طرفی باشد برخوردار بوده عملیات خود را به دور از هرگونه جانبداری و اغماض انجام دهد. اهداف و شرح وظایف و محدوده‌ی فعالیت حسابرسی داخلی باید توسط مدیریت ارشد تبیین و به کلیه‌ی قسمت‌های سازمان معرفی گردد. حسابرس داخلی باید افرادی باتجربه، دارای صلاحیت و دانش کافی بوده به صورتی که درک و شناخت بالایی از فرایندها، عملیات و اصلاح سیستم‌ها داشته باشند. حمایت کافی مدیران باید پشتوانه‌ی محکمی برای ضمانت اجرایی گزارش‌ها، پیشنهادهای و نتایج حاصل از رسیدگی‌ها باشد. مدیران سطوح مختلف و حسابرسان داخلی باید با درک متقابل وظایف یکدیگر در ایجاد شناخت متقابل و برقراری رابطه‌ی صمیمانه بین طرفین تلاش کنند. مدیرانی که به دنبال اثربخشی فعالیت حسابرسی داخلی هستند باید همواره نسبت به ارزیابی این حوزه از سازمان خود اقدام کنند و در جهت تقویت، بهبود مستمر و رفع نقاط ضعف آن اقدام کنند.

منابع

- ۱- تختائی، نصراله - تمیمی، محمد، "نقش کمیته‌ی حسابرسی در کیفیت گزارشگری مالی" فصلنامه حسابدار رسمی شماره ۱۵ پاییز ۱۳۹۰.
- ۲- حساس یگانه، یحیی (۱۳۸۹) "نقش متقابل حسابرسی داخلی و حاکمیت شرکتی" پایگاه اطلاع‌رسانی انجمن حسابداران خبره ایران <http://www.iranianica.com>
- ۳- خلیل ارجمندی، غلامرضا (۱۳۸۹) "نقش کمیته حسابرسی در تحقق نظام راهبری شرکتی" همایش حسابرسی داخلی، پایگاه اطلاع‌رسانی انجمن حسابداران خبره ایران <http://www.iranianica.com>
- ۴- خوزین علی (۱۳۸۵) "خدمات متقابل مدیریت و حسابرس داخلی در سازمان" ماهنامه تدبیر، شماره ۱۷۰، پایگاه اطلاع رسانی حسابرسی داخلی بورس اوراق بهادار تهران،
- ۵- سازمان حسابرسی (۱۳۸۹) "ارزیابی کار واحد حسابرسی داخلی" استاندارد حسابرسی شماره ۶۱۰، <http://www.iacpa.ir>
- ۶- ساسانی علیرضا، شریفی راد محمد (۱۳۹۱) "سودمندی واحد حسابرسی داخلی" مجله‌ی حسابرس، شماره ۶۲.
- ۷- نیکبخت محمد رضا، محمد معاذی نژاد (۱۳۸۷) "عوامل موثر بر اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسان داخلی" دو فصلنامه تحقیقات مالی دوره ۱۰، شماره ۲۶ پاییز و زمستان.
- 8- Hong kong, CPA, & CA. Australia. (2010) "Audit Committees and Audit quality". Website: www.hkicpa.org.hk
- 9- Jiin-Feng Chen, Wan-Ying Lin (2011) "Measuring Internal Auditing's Value" The IIA's Global Internal Audit Survey. www.theiia.org/
- 10- The Institute of Internal Audit IIA (1774) Internal Auditing: History, Evolution, and Prospects (www.theiia.org)
- 11- The Institute of Internal Audit IIA (2010) "Measuring Internal Audit Effectiveness and Efficiency" IPPF-Practice Guide. www.theiia.org/guidance